

Ключові слова: шевченкіана, міфологічний код, знак, символ, жанр, музична семіотика.

Бондарь С. В. Музыкальная шевченкиана в творчестве современных харьковских композиторов. В представленной работе рассмотрена проблема музыкальной интерпретации поэзии Т. Шевченко композиторами Харьковской школы конца XX – нач. XXI века. Цель работы – систематизировать жанровые и стилевые признаки музыкальной шевченкианы, выявить аспекты взаимодействия символов «мифологического кода» поэзии великого Кобзаря со знаковыми лексемами национального языка современной музыки.

Ключевые слова: Шевченкиана, мифологический код, знак, символ, жанр, музыкальная семиотика.

Bondar S. V. Musical Shevchenkiana in the creative work of Kharkov modern composers. Annotation. In the represented work the problem is considered, how T. Shevchenko's poetry was musically interpreted by Kharkov school composers the end of XX – the beginning of XXI century. The object of this work to systematize genre and stylistic signs of musical Shevchenkiana, to reveal the great Kobzar's «mythological code» of the poetry with the symbolic lexemes of national language of modern music.

Key words: Shevchenkiana, mythological code, sign, symbol, genre, musical semiotics.

УДК 78.087.68 (477)

Тетяна Сухомлінова

ХУДОЖНІЙ СВІТ ХОРОВОЇ МУЗИКИ ГАННИ ГАВРИЛЕЦЬ

Актуальність теми. Хоровий доробок Г. Гаврилець є своєрідним дзеркалом, що відображує загальні процеси та закономірності розвитку сучасного українського хорового мистецтва. Перехід від світського до релігійного у тематиці хорової творчості, що відбувся в українській історії на межі тисячоліть, привів до відродження жанрів академічного та народного хорового мистецтва минулого, зумовив виникнення унікального художнього світу хорової творчості Ганни Гав-

рилець. Актуальність теми дослідження, що пропонується, полягає у необхідності розгляду хорового доробку Г. Гаврилець як художнього світу, тобто у його цілісності.

Мета дослідження – вивчити хорову музику Г. Гаврилець як художню цілісність. **Завдання дослідження** – скласти систему жанрових пріоритетів хоровій творчості Г. Гаврилець; виявити особливості композиторської інтерпретації тем та художніх образів хорової творчості Г. Гаврилець. **Об’єкт дослідження** – хорова творчість Г. Гаврилець. **Предмет дослідження** – образна та жанрова система художнього світу хорової музики Г. Гаврилець. **Методи дослідження** – принцип історизму, завдяки якому стає можливим розглянути хорову творчість Г. Гаврилець у контексті розвитку національного музичного мистецтва; жанрово-стильовий підхід, що надає можливість вивчити провідні константи та магістралі хорової творчості Г. Гаврилець. **Наукова новизна дослідження** полягає у тому, що в ньому вперше в музикознавстві: виявлено художній світ образів хорової музики Г. Гаврилець; хорову творчість композитора розглянуто як цілісну жанрово-стильову систему.

Вивчення творчого шляху Ганни Гаврилець, що розпочався у 1979 році, дає можливість визначити закономірності його розвитку, встановити систему індивідуально-стильових ознак хорової творчості майстра. Однак розглядати творчість композитора як остаточно сформовану не можна. Композиторська діяльність Г. Гаврилець набирає сили, творча скриня майстра постійно поповнюється, збагачується новими творами, які є зразками втілення її композиторського обдаровання. Постійний творчий рух впливає на світогляд композитора, а разом з цим інакше коло образів та тем хорової творчості.

Художній світ творчості композитора неможливо розглядати без урахування особливостей розвитку його творчого шляху. Спираючись на дослідження періодизації творчості Г. Гаврилець [1], слід стверджувати, що хорові твори пронизують весь творчий шлях композитора. Хорова творчість Г. Гаврилець має три періоди: перший – з 1979 року; другий – з 1990 року; третій – з 2000. Особливістю першого та другого періоду є те, що хорова музика представляє собою окремі твори серед провідних на той час інструментальних жанрів. Третій період визначається тим, що хорова музика стала пріоритетною в творчості

Г. Гаврилець, а інструментальні твори є виключенням. Таким чином, поступово відбувається еволюція творчості композитора від єдиної спроби написання хорового твору, до його ствердження у функції змістовно-звукової магістралі.

Така особливість розвитку творчого шляху Г. Гаврилець впливає й на особливість кола образів і тем, які обирає композитор. У перших спробах написання хорових творів композитор звертається до віршів українських поетів. Г. Гаврилець обирає вірші контрастної тематики. Починаючи роботу з жанрами хорової музики, композитор звертається до пейзажної лірики. Пізніше з'являються твори любовної, патріотичної та духовної тематики, яка у подальшому творчому житті композитора стає провідною.

Хорова творчість Г. Гаврилець розвивається у трьох напрямках:

1. Світські та духовні твори на вірші українських поетів («Три хори на вірші Олександра Олеся» (1983), «Мій Боже любий, заступись» пам'яті Максима Березовського на вірші Федора Млинченка для голосу і мішаного хору (1992), «Lamento» на вірші Олександра Олеся (1992), «Ти явилась мені» на слова Василя Симоненка (1998), «Все упованіє моє...» на вірші Тараса Шевченка (2006)).

2. Твори на канонічні тексти («До тебе підношу, мій Господи, душу свою» для чоловічого хору (2000), «Блаженний, хто дбає про вбогого» для жіночого хору (2000), «Боже мій, нащо мене ти покинув» для мішаного хору (2000), «Херувимська» (2001), «Тебе поєм» (2001), «Stabat Mater» латинською мовою для хору і оркестру на канонічні тексти (2002), «Тільки в Богові спокій душі моїй» для мішаного хору (2004), «Богородице, Діво, радуйся» (2004), хоровий концерт «Нехай воскресне Бог» (2004), «Kugieeleison» для мішаного хору (2006), «Miserere» для хору з оркестром (2008));

3. Хори, натхненні українською пісенністю (музично-сценічне дійство «Золотий камінь посіємо» (1997), 13 колядок та щедривок, 5 обробок народних пісень, 2 хорові твори на народні тексти, фольк-концерт на народні тексти «Крокове колесо» (2004), ораторія «Барбівська коляда» для мішаного хору, дитячих хорів, солістів, ударних і народних інструментів (2010)).

Першим зверненням Г. Гаврилець до жанрів хорової музики є світські та духовні твори призначені для мішаного складу, створені на

вірші українських поетів. Композитор обирає вірші Тараса Шевченка, Олександра Олеся, Василя Симоненка, Федора Млинченка. Цей напрям не є провідним, творів на вірші українських поетів не багато, вони з'являються зі значними перервами у творчості, але охоплюють весь хоровий доробок композитора.

Г. Гаврилець у першій хоровій спробі («Три хори на вірші Олександра Олеся») звертається до пейзажної лірики та обирає вірші з поетичного циклу О. Олеся «Щороку» з метою втілити концепцію «Пори року». За формою твір належить до жанру хорового концерту, де є три відокремлені частини контрастні за характером. Основою цієї концепції є коло подій, які змінюють один одного як у природі, так і у житті людини. Саме вербальний текст надихнув композитора втілити у творі образ нескінченності світу. В музиці на основі особливостей вербального тексту поєднується статика та динаміка, що притаманні кругообігу життя. Відбувається співставлення образів: зима – весна, сон – дійсність, ніч – день, небо – земля, жайворонок – пролісок. Пейзажна лірика відкриває двері у новий для композитора (в першій творчій період) жанровий світ хорової музики.

Хоровий твір «Мій Боже любий, заступись» створено у другому періоді творчості композитора. За тематикою він відрізняється від першого хорового твору. Це гаряча молитва про спасіння та заступництво. Після довгої, восьмирічної перерви Ганна Гаврилець відкриває духовну лінію хорової творчості. Вибір вербального тексту пов'язаний з відродженням віри у Бога, яке відбулося після тривалого періоду масового зречення у радянські часи. Присвята твору генію вітчизняного музичного мистецтва М. Березовському засвідчує, що сучасна музика тяжіє до відродження хорових традицій минулого.

Твір має ознаки одночастинного хорового концерту складної тричастинної репрізної будови (АВА¹). Композитор використовує принцип концертності, який увиразнюється у чергуванні хорової та сольної партій. Ознаки концерту проявляються у використанні темпу, але темпова логіка відрізняється від традиційного концертного циклу. Замість швидко-повільно-швидко композитор використовує таку темпову послідовність: повільно-швидко-повільно (Andante – Agitato ed accelerando – Andante). Такий вибір темпу свідчить про надання концерту молитовного характеру. В інтонаційній драматургії є наявним

втілення елементів церковного музичного обиходу, а саме: акордова фактура, тісне розташування голосів, класична гармонія, мінімальна кількість розспівів або їх відсутність. Особливо ці елементи простежуються в хоровій партії на початку першої та другої частини. Звернення до чоловічого складу підкреслює роль спірання композитора на прообраз хорового концерту М. Березовського. Традиції хорового концерту проявляються у використанні наспівної мелодики з широким діапазоном в сольній партії.

Хор «Lamento» (на вірші О. Олеся) також належить до другого творчого періоду. Він присвячений жертвам голодомору 1932–1933 рр. і представляє меморіальний жанр у хоровій творчості Г. Гаврилець. Це жалібна пісня, сповнена тугою й скорботою людської душі, це плач про невинно загиблих, штучно заморених голодом українців, про трагічну долю Батьківщини. Твір має тричастинну форму (АВА¹), що у даному випадку є ознакою жанру хорової мініатюри. За тематикою «Lamento» можна віднести до жанру молитви-гімну. Показово, що темпова драматургія твору є подібною до застосованої у концерті пам'яті М. Березовського (*Andante – Agitato – Andante*). Це дозволяє зробити висновок про надання мініатюрі рис одночастинного хорового концерту. Композитор послідовно використовує елементи української народної пісенності, а саме: інтонацію низхідної малої секунди, що постійно повторюється (інтонація плачу), розспіви, октавне подвоєння голосів.

Напрямок світських і духовних хорових творів композитора на слова українських поетів продовжує хорова мініатюра любовної тематики «Ти до мене прийшла» (на слова В. Симоненка), яка створена у другому творчому періоді. Твір належить до жанру хорової мініатюри з тричастинною репризою будовою (АВА¹). Загальний світлий характер музики, що втілюється за рахунок використання сучасної джазової гармонії, взаємодіє з відчуттям трагізму нерозділеного кохання.

Твір «Все упованіє моє...» на вірші Т. Шевченка Г. Гаврилець створює у третьому творчому періоді. Для хору композитор обирає вірші з поеми «Марія», де освітлюється одна з основних тем поетичної творчості Т. Шевченка – страдницьке життя жінки-матері. За основою поеми Кобзар бере десятий ікос з акафісту Присвятій Богородиці, покровительки запорізьких козаків. Саме їй вони молилися та благали

про заступництво. У музиці хору втілюється характер козацької молитви – мужньої, гімнічної, єдиної. Музичній молитві властива ідея подолання страждань служінням вільній Україні. Поряд з образом Богоматері оспівується доля кожної жінки-матері у світі, молитва якої вважається найсильнішою.

Таким чином, характерним для першого напряму хорової творчості Г. Гаврилець є емоційна, тематична жанрова-стилістична різноманітність. Таке образне розмаїття пояснюється тим, що хорові твори на вірші українських поетів пронизують весь творчий шлях композитора, з'являючись у кожному творчому періоді.

2000 рік відкриває третій творчий період Г. Гаврилець. Він стає переломним для творчої діяльності композитора, оскільки з цих пір звернення до жанрів хорової музики стає постійним. Якщо до 2000 року хорові твори з'являлись епізодично, то тепер це – безперервна жанрова лінія в її творчості. Показово, що саме в цей період композитор дістає стадії акме [1, с. 345].

Звернення до духовної музики на канонічні тексти утворює другий напрям хорової творчості Г. Гаврилець, який поділяється на твори православної такатолицької традиції. Основані на канонічних текстах, вони призначені суто для концертного виконання.

Твори православної традиції складають більшість у другому напрямку хорової творчості Г. Гаврилець. Хорові псалми на тексти з Псалтирі царя Давида створювалися як окремі твори концертного характеру. В інтерпретації композитора вони не є циклом, але між ними існують зв'язки, які надають можливість вбачати наявність умовного циклу. Оригінальне трактування текстів псалмів, особливості побудови форми, інтонаційні, драматургічні особливості втілення, а також час створення є свідцтвами єдності між ними. Серед існуючих типів псалмів композитор використовує молитовні (24, 61) та пророчі (21, 40, 67). Серед хорових псалмів чотири тяжіють до мініатюри, п'ятий – Великодній концерт «Нехай воскресне Бог» – складається з трьох відокремлених частин, що відповідає жанру хорового концерту.

На відміну від хорових творів на вірші українських поетів, Г. Гаврилець у хорових псалмах вільно користується різними виконавськими складами. Два з них (24, 40) написані для однорідного складу хору, три (21, 61, 67) – для мішаного. Вибір складу виконавців обумовле-

ний особливістю драматургії обраних текстів псалмів. Г. Гаврилець обирає ті вокально-хорові тембри, які найточніше втілюють характер, розкривають основний образ та вірно передають зміст псалма. Так виконання твору «До тебе підношу я, Господи, душу свою» чоловічим складом хору надає йому певної архаїчності, передає образ стародавнього церковного хору, де виконавцями були суто чоловіки. Хоровий псалом «Блаженний, хто дбає про вбогого» створений для виконання жіночим хором. Вибір такого складу пояснюється бажанням композитора передати основну ідею псалма – ідею материнської турботи. Для втілення материнського образу Г. Гаврилець звертається до засад української народної пісенності, у псалмі поєднуються жанри колискової та ліричної протяжної пісні, які у побуті українського народу виконувались суто жінками. Хорові псалми «Боже мій, нащо мене ти покинув?», «Тільки в Богові спокій душі моїй» та Великодній концерт «Нехай воскресне Бог» написані для мішаного складу виконавців, оскільки за змістом відносяться до всього людства загалом.

Окремою лінією у псалмах «Боже мій, нащо мене ти покинув?», «Тільки в Богові спокій душі моїй» проходить ідея спокою. Відбувається драматургічний рух від ідеї відсутності спокою у 21-му псалмі, до ствердження спокою у 61-му псалмі. Таким чином, ці твори складають своєрідний диптих, частиннякого поєднуються спільною ключовою ідеєю: молитвою про спокій, його пошук і знайдення [2, с. 234].

Об'єднує хорові псалми між собою обраний композитором темп та характер творів. Так, майже всі псалми мають повільний темп та характер особистої молитви. Виключенням є Великодній концерт, який, спираючись на зміст тексту псалма 67, має урочистий святковий характер. Ствердження головної ідеї, де оспівується головне пророцтво Християнства, а саме воскресіння Ісуса Христа і надія на спасіння кожного християнина, свідчить про притаманну йому функцію фіналу умовного циклу хорових псалмів Г. Гаврилець. Після створення Великоднього концерту композитор не зверталась до написання хорових псалмів. Концерт є одночасно вершиною, кульмінацією та фіналом в умовному циклі хорових псалмів.

Хорові твори «Херувимська», «Тебе поєм», «Богородице Діво, Радуйся» є окремими частинами літургії, хоча композитор не бере за мету створення повного циклу літургії, обираючи ті частини, які ма-

ють кульмінаційне значення у літургічному циклі. Особливо це стосується твору «Тебе поєм». Композитор обирає для створення окремого твору другий розділ з частини «Милість миру», яка є центральною частиною у літургії. Г. Гаврилець, спираючись на концертне призначення твору, використовує тричастинну репризну форму, що не є характерною для творів літургічного циклу. Такуж форму має хоровий твір «Богородице Діво, Радуйся». «Херувимська» за формою (двочастинна) більш, ніж попередні твори, відповідає канонам церковного богослужіння, оскільки базується на структурі молитви.

Хорова музика Г. Гаврилець, що належить до розвитку західно-європейської традиції, представлена трьома творами: «Stabat Mater», «Kyrie eleison», «Miserere». Звернення до жанрів західно-європейської традиції свідчить про духовно-образну сферу, яка в пріоритеті творчості композитора.

Твори католицької традиції, на відміну від православних хороших мініатюр, належать до крупної форми, але вони не є циклічними. Для «Stabat Mater» та «Miserere» характерна тричастинність без поділення на окремі частини. У творі застосовано принцип концертності, про що свідчить, зокрема, чергування оркестрової та хорової груп. Г. Гаврилець співставляє сучасну кластерну гармонію з класичною акордовою вертикаллю, що надає відчуття єдності минулого та сучасності.

«Kyrie eleison» поліфонічний твір, що за формою тяжіє до фуґи і є окремим концертним хоровим твором, який не пов'язаний з можливим створенням меси. Розгорнута поліфонічна побудова з акордовою вертикаллю наприкінці, виконання *a cappella*, багатоголосність (8 голосів) свідчить про жанрову приналежність до мотету. У музичній мові композитор спирається на особливості української мелодики (метрична свобода, мінорний лад з натуральним різновидом, наспівна мелодика, яка будується у межах квінти з частими розспівами та повторами). У творах католицької традиції композитор поєднує здобутки минулого та сучасного музичного мистецтва з індивідуальним композиторським трактуванням.

Третій напрямок представляє хорові твори написані на основі творчого переусвідомлення українського фольклору. Його особливістю є те, що він розвивався впродовж другого та третього творчих пері-

одів композитора тає найпліднішим. У доробку композитора 13 колядок та щедрівок, 5 обробок народних пісень, 2 хорові твори на народні тексти, фольк-концерт на народні тексти «Кроковеє колесо». Серед творів крупної форми на фольклорній основі – ораторія «Барбівська коляда» та музично-сценічне дійство «Золотий камінь посіємо».

Особливістю фольклорного напрямку композиторської творчості Г. Гаврилець є те, що у його межах твори крупної форми оточують мініатюри. Першим твором, який заснував третій напрям хорової творчості композитора є музично-сценічне дійство «Золотий камінь посіємо» (1997), а останній (на теперішній час) – ораторія «Барбівська коляда» (2010). Звертаючись до фольклорних першоджерел, Г. Гаврилець використовує майже всі фольклорні жанри. Композитор охоплює своєю увагою повне коло календарно-обрядових пісень, а також ліричні та побутові пісні. Більшість з них представлено у музично-сценічному дійстві «Золотий камінь посіємо». Унікальність цього твору полягає у відтворенні неповторної ідеї – охопити всі віхи історії України від створенні світу до теперішнього часу.

Фольклорні мініатюри Г. Гаврилець представлені обробками українських народних пісень та оригінальними творами на народні тексти. Використання різних фольклорних жанрів визначає виконавський склад. Так обробка «Ой, темна нічка, Купайлочка» належить до жанру купальської пісні, обробки «Через наше сільце» та «Ой, вийду я» відносяться до жанру соціально-побутових пісень, а це суто жіноча традиція виконавства. Обробки «Вітер віє долинами», «Ой, дубе, дубе кучерявий» за жанром відносяться до соціально-побутових пісень, але оскільки у поетичному тексті мова йде від чоловіка та жінки твір призначений для мішаного складу виконавців.

Найпоширенішою у третьому напрямку хорової творчості Г. Гаврилець є Різдвяна тема, що обумовлено особливостями релігійного та побутового життя українського народу. Історично склалося так, що святки були найвеселішим часом у повсякденному житті українського народу. За виконавським призначенням обробки колядок Г. Гаврилець слід розподіляти на обробки для жіночого та чоловічого складу хору. Подібний розподіл слід обумовлювати регіональними виконавськими традиціями. У Карпатах виконання колядок доручалось чоловікам, кількість яких сягала 12 (за кількістю апостолів).

Кульмінацією втілення Різдвяної теми у хорovій творчості Г. Гаврилець на теперішній час є ораторія «Барбівська коляда». Окрім мішаного та дитячого хору і солістів, композитор використовує у творі ударні та народні інструменти, прообразом яких є троїсті музики. Якщо інструментальний склад свідчить про спирання у якості прообразу на традицію троїстих музик, то використання дитячого та мішаного складу хору засвідчує загальноукраїнську традицію виконання колядок як дорослими, так і дітьми.

Хорова творчість Г. Гаврилець охоплює майже всі жанри хорovої музики. Тому художній світ композитора втілений у хорovій творчості, різноманітний, всебічний та яскравий. Розпочавши з світського напрямку у хорovій музиці, композитор поступово поглиблюється у духовну сферу. Такий рух відбувається вже у першому напрямі хорovої творчості Г. Гаврилець, де починаючи з пейзажної лірики, композитор приходить до духовної. Ось чому вже у межах першого напрямку хори світської тематики чергуються з духовними творами. У другому напрямі хорovої творчості Г. Гаврилець відбувається поглиблення у духовну сферу. Це обумовлено тим, що у першому напрямі композитор створювала духовні твори на неканонічні тексти, а у другому – на канонічні. Особливістю духовних творів на канонічні тексти Г. Гаврилець є те, що вони призначені для концертного виконання. Третій напрям – найчисельніший за кількістю творів – пов'язаний із відродженням національної музичної культури України, яка є близькою до духовно-релігійної.

Кожний з напрямів хорovої творчості Г. Гаврилець пов'язаний із багатовекторним процесом національного відродження в Україні. Так, саме до відродження слід віднести відновлення патріотизму, духовних та патріотичних традицій, фольклорних першоджерел. Для композитора є важливою тема національної свідомості, любові й вірності Батьківщині. Серед пріоритетних ознак національного відродження є духовно-релігійна тема у системі художнього світу хорovої творчості Г. Гаврилець, яка пов'язана з часом відродження релігійності у пострадянському суспільстві. Ознакою відродження у художньому світі Г. Гаврилець є звернення до образу Богородиці. Цей образ є наскрізним і виконує всеоб'єднуючу функцію хорovої творчості композитора. Починаючи зі «Stabat Mater», він проходить

крізь всі періоди і напрями хорової творчості Г. Гаврилець (це твір православної традиції «Богородице, Діво радуйся» й духовний твір «Все упованіє моє...» на вірші Т. Шевченка).

В більшості хорові твори Г. Гаврилець всіх напрямів тяжіють до жанру хорового концерту, як одночастинного, так і циклічного. Виключенням є твори крупної форми (ораторія «Барбівська коляда», музично-сценічне дійство «Золотий камінь посіємо»). Риси концертності об'єднують хорові твори будь якого напрямку, своєрідно відображаючись у структурі та змісті. Для хорового стилю Г. Гаврилець притаманним є поєднання молитовності і концертності, одночастинності і тричастинності. Всі хорові твори композитора пронизані патріотичною ідеєю, а молитовність, як одна з характерних ознак її творчості, утворює темпову структуру творів (повільно-швидко-повільно).

Коло пріоритетних тем та образів надихає композитора на унікальну інтерпретацію одвічних хорових жанрів. Поєднання творчого обдаровання, професійного мистецтва минулого та сучасності з багатою скарбницею пісенної творчості українського народу надало Г. Гаврилець можливість створити у хоровій творчості систему жанрових пріоритетів, де втілились особливості духовної, світської та народної культури України минулого та сучасності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Сухомлінова Т. П. *Проблеми періодизації хорової творчості Ганни Гаврилець. Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії та практики освіти* : зб. наук. ст. Вип. 36 / Харк. нац. ун-т мистецтв імені І. П. Котляревського ; ред.-упоряд. Г. І. Ганзбург. — Харків : Вид-во «С. А. М», 2012, с. 338–348

2. Сухомлінова Т. П. *Псалом у творчості Ганни Гаврилець. Проблеми сучасності: мистецтво, культура, педагогіка* : зб. наук. пр. / Луган. держ. ін-т культури і мистецтв. — Вип. 22. — Луганськ : Вид-во ЛДІКМ, 2012. — С. 227–237.

Сухомлінова Т. Художній світ хорової музики Ганни Гаврилець. Встановлено ознаки художнього світу хорової музики Ганни Гаврилець. Надано періодизацію хорової творчості композитора, у якій визначено 3 періоди: перший з 1979 р., другий з 1991 р., третій з 2000 р. Вивчення хорового доробку

Г. Гаврилець дозволило встановити притаманні йому змістовні напрями, серед яких: світські і духовні твори на вірші українських поетів; твори на канонічні тексти; хори, натхненні українською пісенністю. Хорову творчість Г. Гаврилець розглянуто як жанрово-стильову систему, яку утворюють хорові концерти, ораторія, музично-сценічне дійство, обробки українських народних пісень. Художній світ хорової музики Г. Гаврилець розглянуто у річищі національного відродження, властивого українській культурі межі тисячоліть.

Ключові слова: Художній світ, теми, образи, жанрово-стильова система, періоди, напрями, хорова творчість, хорові твори.

Сухомлинова Т. Художественный мир хоровой музыки Анны Гаврилец. Установлены признаки художественного мира хоровой музыки Анны Гаврилец. Представлена периодизация хорового творчества композитора, в которой определено 3 периода: первый с 1989 г., второй с 1991 г., третий с 2000 г. Изучение хорового творчества А. Гаврилец позволило установить присущие ему содержательные направления, среди которых: светские и духовные произведения на стихи украинских поэтов; произведения на канонические тексты; хоры, вдохновленные украинской песенностью. Хоровое творчество А. Гаврилец рассмотрено как жанрово-стилевая система, которую составляют хоровые концерты, оратория, музыкально-сценическое действо, обработки украинских народных песен. Художественный мир хоровой музыки А. Гаврилец рассмотрен в русле национального возрождения, свойственного украинской культуре рубежа тысячелетий.

Ключевые слова: Художественный мир, темы, образы, жанрово-стилевая система, периоды, направления, хоровое творчество, хоровые произведения.

Sukhomlinova T. The artistic world of Anna Havrylets' choral music. Established features of the artistic world of Anna Havrylets' choral music. Provided by periods of choral work composer and defined for three stages: the first since 1979 year; the second since 1991 year; the third since 2000 year. Study Anna Havrylet's choral workreveled inherent substantive directions, among which: laical and spiritual compositions and works of Ukrainian poetry; spiritual compositions of canonical texts; choirs inspired by Ukrainian alphabet. Anna Havrylet's choral works considered as a genre and stylistic system which form the choral concert, oratorio, musical and stage action, Ukrainian folk songs processing. The ar-

tistic world of Anna Havrylets' choral music considered in line with the national revival, inherent in Ukrainian culture on a border of the millennium.

Key words: The artistic world, themes, characters, a genre and stylistic system, periods, directions, choir works.

УДК 78.03 : 784.4 (477.61)

Світлана Деба

СТРАТИФІКАЦІЯ НАРОДНОПІСЕННОЇ ТВОРЧОСТІ ЛЕМКІВ ЛУГАНЩИНИ

Традиції кожного народу – це його історія. Всім відомо, що історію створює сам народ: у своїх піснях, у картинах, у музиці, у всіх витворах мистецтва. Усна народна творчість становить поетичну біографію народу, історію його життя і боротьби за волю і незалежність, історію ратних подвигів його славних синів. Людина є носієм історії своїх пращурів: «Її вербальна, музична мова переказують найдавніші шари фольклорної інформації як відлуння давноминулих епох» [6, с. 368]. Треба бути чуйним та досвідченим, щоб розгадати почерк народу, його особливу мову. Тоді можна розкрити всі загадки, приховані в літах.

Найбільш великою загадкою Луганщини є традиція етнічної групи українців – лемків. Етнічною територією цієї народності є Лемківщина. Незначна кількість русинів (так інколи себе називають лемки) проживала також на Холмщині, Підляшші та Надсянні. Наприкінці Великої Вітчизняної війни за наказом Сталіна значна кількість лемків була перевезена до різних областей Радянської України. Це не оминило й Ворошиловградської (нині Луганської) області. Кількість переселених встановити не вдалося, але безперечним фактом їхнього проживання на території Луганської області є заснування селищ Переможне та Карла Лібкнехта в Лутугінському районі, села Переможне в Новоайдарському районі. Автором статі було здійснено декілька фольклорних експедицій у ці селища. Результатом є записи пісень, обрядів лемків, розповіді з життя представників цієї етнічної групи, які безпосередньо були переселені з території Польщі. Треба наголо-